

PAGINA TÂNĂRULUI CERCETĂTOR

Serghei SÎCIOV

IMPACTUL POPULAȚIEI RUSE ASUPRA ACTIVITĂȚII
GIMNAZIULUI PENTRU FETE AL ZEMSTVEI DIN CHIȘINĂU

Rezumat

Impactul populației ruse asupra activității
Gimnaziului pentru fete al zemstvei din Chișinău

În articolul dat se analizează impactul populației ruse asupra activității gimnaziului: premise ale trecerii instituției de învățământ sub administrarea zemstvei, succesele elevelor în studii, bursierii zemstvei, activitatea pedagogică a profesorilor. Se aduc date statistice referitoare la succesele la învățătură, religie, păturile sociale și naționalitate. În anul 1864, în orașul Chișinău, L. Beliugova a fondat primă școală de fete în calitate de gimnaziu. În anul 1871, zemstva basarabeană regională a preluat gimnaziul de fete sub controlul său ca să pregătească învățătoare populare. În baza Regulamentului din 1874, în instituția de învățământ se predau Legea Dumnezeiască, limba rusă, matematica, geografia, istoria naturală și fizica, caligrafia, ca discipline obligatorii, precum și limba franceză, limba germană, limba latină, desenul, pedagogia, ca discipline facultative. Pentru succese în activitatea școlară, elevele primeau burse din partea zemstvei. După datele avute la dispoziție, în gimnaziu predominau rusoaicele (47,7%) și moldovencele (23,5%). Majoritatea absolută erau creștini ortodocși (78,4%). 68,3% din numărul total de eleve erau de origine nobilă, apoi urmau copiii comercianților (14%) și mic-burghezilor (11,6%).

Cuvinte-cheie: zemstvă, gimnaziu de fete, populație rusă, învățământ, bursă, L. Beliugova, statistică, religie, pături sociale, didactică.

Резюме

Влияние русского населения на деятельность
Кишиневской земской женской гимназии

В данной статье рассматривается влияние русского населения на деятельность гимназии: причины передачи учебного заведения в земское управление, достижения учениц в учебе, земские стипендиаты, педагогическая активность преподавателей. Приводятся статистические данные, касающиеся успеваемости, вероисповедания, сословий и национальности. В 1864 г. в городе Кишиневе Л. Бельюгова основала первое женское училище на правах гимназии. В 1871 г. Бессарабское областное земство приняло женскую гимназию под свой контроль с целью подготовки народных учительниц. На основании Устава 1874 г.

в учебном заведении преподавались Закон Божий, русский язык, математика, география, естественная история и физика, каллиграфия в качестве обязательных дисциплин, а также французский язык, немецкий язык, латинский язык, черчение и педагогика как дополнительные и необязательные предметы. За свои успехи в учебе ученицы получали стипендии. По состоянию на 1880 г., в гимназии по национальности преобладали русские (47,7%) и молдаванки (23,5%). Из всех учениц абсолютное большинство являлись православными (78,4%). 68,3% учениц были дворянского происхождения, после чего следовали дети купцов (14%) и мещан (11,6%).

Ключевые слова: земство, женская гимназия, русское население, образование, стипендия, Л. Бельюгова, статистика, религия, сословия, дидактика.

Summary

The influence of the Russian population at the
Women's Gymnasium of Zemstvo in Chisinau

This article focuses on the influence of the Russian population on the activity of the gymnasium: the reasons for transferring the educational institution to zemstvo administration, the achievements of students in their studies, zemstvo scholarships, and the pedagogical activity of teachers. The statistical data are presented on the academic achievement, religion, social strata and nationality. In 1864, in the city of Chisinau, L. Belyugova founded the first women's school as a gymnasium. In 1871, the Regional Bessarabian Zemstvo took over the women's gymnasium under their control in order to train national teachers. On the basis of the Charter of 1874, the following subjects were taught: God's Law, Russian language, mathematics, geography, natural history and physics, and calligraphy as compulsory disciplines, as well as French, German, Latin, drawing and pedagogy as optional ones. For their success in school, pupils received scholarships from the Bessarabian Zemstvo. As of 1880, Russians (47.7%) and Moldavians (23.5%) predominated in the gymnasium. Of all the pupils, the absolute majority were Orthodox Christians (78.4%); 68.3% of the pupils were of noble origin, followed by children of merchants (14%) and philistines (11.6%).

Key words: zemstvo, women's gymnasium, Russian population, education, scholarship, L. Belyugova, statistics, social stratum, religion, didactics.

În pofida faptului că sunt lucrări care reflectă activitatea instituțiilor de învățământ în Basarabia (I. Budac [5], L. Coadă [3], T. Chicaroș [1; 2], T. Craciun [7]), această temă rămâne slab cercetată. În articolul dat, în baza presei periodice editate de zemstva regională (gubernială), vom analiza cum a funcționat Gimnaziul pentru fete al zemstvei și care a fost influența populației ruse.

Împreună cu dezvoltarea educației pentru băieți se dezvolta și educația pentru fete. În baza pensiunilor private feminine au început să se formeze școlile. La începutul anilor '60, în pensiunile lui A. Rizo, Cozlova, Fori și Balen-de-Balu, pentru o plată mare, fetele primeau cunoștințe. Acestea însă erau insuficiente și nu corespundeau cerințelor timpului [16, p. 140]. Gimnaziul de fete a fost deschis după reformele liberale din anii '60 ai secolului XIX. La 8 martie 1864, în orașul Chișinău, Liubovi A. Beliugova a fondat primă școală de fete în calitate de gimnaziu [7, p. 138]. În anul deschiderii, gimnaziul dispunea de două clase începătoare [1, p. 108]. În timp de 6 ani (1864–1870) au apărut clasele 3, 4, 5, 6 și 7. În clasa a 7-a pentru fete se preda și pedagogia [16, p. 144]. Liubovi Alecsandrovna Beliugova a reușit să creeze primul gimnaziu de fete pentru toate categoriile sociale. Ea și-a pus scopul să educe fete. Au fost invitați profesori cu o experiență mare, au fost elaborate planuri de învățământ și în fiecare an se deschideau clase noi. Pentru fetele din familii nevoioase, studiile erau gratuite. Spre exemplu, în anul 1866 și-au făcut studiile gratuit 19 dintre cele mai sărace eleve [16, p. 143, 148]. Directorul gimnaziului a avut grijă de cunoștințe. Biblioteca gimnazială dispunea de 200 volume de cărți din diferite domenii [16, p. 145].

După absolvirea gimnaziului, unele eleve primeau propuneri de a continua activitatea pedagogică în calitate de profesoare. Absolventa Maria Feodorovna Savițcaia, după finisarea cursurilor de medicină, în anul 1879 a revenit la Chișinău din Sankt Petersburg și a predat igiena la Gimnaziul pentru fete al zemstvei [16, p. 151].

Între timp, gimnaziul a trecut sub administrația zemstvei regionale. La 29 august 1870, zemstva a adoptat o decizie corespunzătoare. Consiliul tutelar al gimnaziului a motivat această decizie, spunând că instituția de învățământ este nu doar pentru proprietarii de pământ, ci este pentru toate păturile sociale. De asemenea, Basarabia a avut nevoie de învățătoare populare cu studii gimnaziale [6, p. 12].

Zemstva a hotărât să îmbunătățească învățământul pentru fete pentru că vedea starea grea în acest domeniu. Consilierii au remarcat că părinții care au avut bani trimiteau fiicele în străinătate (Germania, Eleveția, Belgia) sau în orașul Odesa.

Părinții care nu aveau posibilitate să-și trimită fiicele acceptau învățământul de acasă [6, p. 13-14]. Acest fapt a forțat elaborarea proiectului de dezvoltare a învățământului pentru fete. Pentru activitatea gimnazială a fost pregătit un deviz de cheltuieli. Conform devizului, cheltuielile erau următoarele: șef de gimnaziu – 1500 rub., educatoare – 1500 rub., profesor de drept (12 lecții) – 900 rub., profesor de limba rusă (12 lecții) – 1500 rub., profesor de limba franceză (12 lecții) – 1560 rub., profesor de limba germană (12 lecții) – 1260 rub., profesor de istorie (12 lecții) – 900 rub., profesor de matematică și fizică (12 lecții) – 1460 rub., profesor de geografie și istorie naturală (12 lecții) – 900 rub., profesor de desen (12 lecții) – 300 rub., profesor de gimnastică și dansuri (12 lecții) – 550 rub., profesor de cânt coral (12 lecții) – 250 rub., profesor de lucru manual (12 lecții) – 150 rub., pentru clasele speciale – 1400 rub., clasele de pregătire – 750 rub., bibliotecă – 300 rub., materiale didactice – 300 rub., personal – 300 rub., arendă – 4000 rub., reparații – 150 rub., cheltuieli de birou – 150 rub., total – 20830 rub. [6, p. 12-13].

După cum se vede, cea mai mare importanță au avut-o lecțiile de limbi moderne, științe exacte și lecțiile cu caracter juridic.

După unele modificări în sistemul educațional și conform Regulamentului de gimnaziu de la 31 august 1874, se predau următoarele discipline: Legea Dumnezeiască, limba rusă, matematica, geografia, istoria naturală și fizica, caligrafia (obligatorii); limba franceză, limba germană, limba latină, desenul, pedagogia (neobligatorii) [11, p. 4].

În componența gimnaziului se aflau și supraveghetoare (надзирательницы), care trebuiau să-i educe pe copii. În anul 1874, consiliul pedagogic a vrut să micșoreze numărul supraveghetoarelor, dar n-a putut să facă aceasta [15, p. 2]. Supraveghetoarele erau o parte importantă a gimnaziului, pentru că controlau disciplina și comportamentul elevelor.

Componența etnică în gimnaziul de zemstvă în anul 1877 era următoarea: rusoaice – 239, moldovence – 54, grecoaice – 17, bulgăroaice – 16, nemțoaice – 5, poloneze – 28, armence – 14, evreice – 75. După păturile sociale predominau reprezentanții ai nobilimii – 163, grupuri de orașeni – 158, funcționari – 107, reprezentanți ai spiritualității – 10, ai obștilor sătești – 6, străini – 4. După religie, majoritatea erau ortodocși – 336, de asemenea, au fost catolici – 21, luterani – 5, iudei – 75, Biserica Armeană – 11 [11, p. 7].

În anul 1880, situația nu s-a schimbat semnificativ. Pentru a vedea starea socială, națională și religioasă pe clase în procente, e necesar să analizăm tabelele nr. 1, 2, 3.

Clase	Numărul elevilor	Pătura socială													
		În %	Nobile	În %	Cler	În %	Comercianți	În %	Mic-burgezi	În %	Obști sătești	În %	Străini	În %	
De pregăt.	70	14,2	53	75,7	3	4,2	10	14,2	2	2,8	2	2,8	-	-	
1	79	16	50	63,2	2	2,5	9	11,3	14	17,7	2	2,5	2	2,5	
2	76	15,4	51	67,1	2	2,6	11	14,4	8	0,1	1	1,3	3	3,9	
3	82	16,6	54	65,8	1	1,2	11	13,4	10	12,1	2	2,4	3	3,6	
4	52	10,5	36	69,2	-	-	7	13,4	9	17,3	-	-	-	-	
5	49	10	27	55,1	1	2	14	28,5	4	8,1	2	4	1	2	
6	31	6,2	24	77,4	2	6,4	3	9,6	2	6,4	-	-	-	-	
7	38	7,7	30	78,9	1	2	2	5,2	5	13,1	-	-	-	-	
8	16	3,2	11	68,7	-	-	2	12,5	3	18,7	-	-	-	-	
Total	493	100	337	68,3	12	2,4	69	14	57	11,6	9	1,8	9	1,8	

Tabelul 1. Componența Gimnaziului pentru fete al zemstvei după pături sociale în anul 1880¹

Cel mai mare grup de elevi îl constituiau reprezentații nobilimii – 63,7%, apoi urmau comercianții – 14%, mica burghezie – 11,6%, clerul – 2, 4%, obștile sătești – 1,8% și străinii – 1,8%.

Clase	Numărul elevilor	Naționalitatea																
		În %	Rusoaice	În %	Moldovence	În %	Grecoaice	În %	Bulgăroaice	În %	Poloneze	În %	Nemțoaice	În %	Armenice	În %	Evreice	În %
De pregăt.	70	14,2	43	61,4	15	21,4	3	4,2	-	-	1	1,4	-	-	1	1,4	7	10
1	79	16	38	48,1	19	24	5	6,3	-	-	3	3,7	2	2,5	2	2,5	10	12,6
2	76	15,4	29	38,1	28	36,8	3	3,9	3	3,9	4	5,2	1	1,3	-	-	8	10,5
3	82	16,6	40	48,7	16	19,5	2	2,4	3	3,6	8	9,7	-	-	-	-	13	15,8
4	52	10,5	19	36,5	13	25	3	5,7	1	1,9	4	7,6	1	1,9	3	5,7	8	15,3
5	49	10	23	46,9	11	22,4	2	4	4	8,1	2	4	1	2	-	-	6	12,2
6	31	6,2	13	41,9	6	19,3	1	3,2	2	6,4	1	3,2	-	-	-	-	8	25,8
7	38	7,7	20	52,6	6	15,7	1	2,6	1	2,6	2	5,2	1	2,6	1	2,6	6	15,7
8	16	3,2	9	56,2	2	12,5	3	18,7	-	-	-	-	-	-	1	6,2	1	6,2
Total	493	100	234	47,4	116	23,5	23	4,6	14	2,8	25	5	6	1,2	8	1,6	67	13,5

Tabelul 2. Componența Gimnaziului pentru fete al zemstvei după naționalitate în anul 1880²

Datele din tabelul 2 demonstrează că majoritatea o constituiau rusoaicele – 47,7% și moldovencele – 23,5%.

De asemenea, în gimnaziu erau evreice – 13,5%, poloneze – 5%, grecoaice – 4,6%, bulgăroaice – 2,8%, armenice – 1,6% și nemțoaice – 1,2%.

Clase	Numărul elevilor	Religia										
		În %	Ortodocși	În %	Catolici	În %	Luterani	În %	Biserica Armeană	În %	Iudaism	În %
De pregăt.	70	14,2	61	87,1	1	1,4	-	-	1	1,4	7	10
1	79	16	62	78,4	3	3,7	2	2,5	2	2,5	10	12,6
2	76	15,4	63	82,8	4	5,2	1	1,3	-	-	8	10,5
3	82	16,6	61	74,3	8	11,1	-	-	-	-	13	15,8
4	52	10,5	36	69,2	4	7,6	1	1,9	3	5,7	8	15,3
5	49	10	40	81,6	2	4	1	2	-	-	6	12,2
6	31	6,2	22	70,9	1	3,2	-	-	-	-	8	25,8
7	38	7,7	28	73,6	2	5,2	1	2,6	1	2,6	6	15,7
8	16	3,2	14	87,5	-	-	-	-	1	6,2	1	6,2
Total	493	100	387	78,4	25	5	6	1	8	1,2	67	13,5

Tabelul 3. Componența Gimnaziului pentru fete al zemstvei după religie în anul 1880³

Datele din tabelului 3 demonstrează că elevele ortodoxe erau în majoritate absolută – 78,4%, apoi urmau fetele de religie iudaică – 13,5%, catolici – 5%, adepți ai Bisericii Armene – 1,2% și luterani – 1%.

Elevele din Gimnaziul de zemstvă au realizat succese remarcabile. În anul 1877, după terminarea clasei a 8-a, elevele T. Voliskaia și S. Vlaico au fost decorate cu medalii de aur pentru rezultatele obținute, iar elevele Papafilova și Lașcevscaia au primit medaile de argint. În total au fost decorate cu medalii, cărți și diplome de onoare 144 de eleve sau 55% din toate elevele [11, p. 8].

În anul școlar 1879/1880, toate fetele au primit diplome. În total, din 462 eleve au fost promovate în clasele superioare 410 sau 88,74%. Elevele din clasa a 7-a Cazacenco și Dubinscaia au fost distinse cu medalii de aur, iar Dașchina, Pranițaia și Șumscaia – cu medalii de argint [13, p. 142-143].

În anul 1881, elevele din clasa a 7-a Malanețaia și Șișco au fost distinse cu medalii de aur, iar Ivanova și Stempovscaia – cu medalii de argint. În clasa a 8-a, 21 de eleve din 22 au obținut diplome [10, p. 181].

Mulțumind consilierului K. A. Schmidt, Consiliul zemstvei a decis să introducă în cursurile clasei a 8-a predarea igienei și a oferit pentru acest curs 300 ruble [8, p. 276].

Liubovi Aleksandrovna Beliugova, persoana care a fondat gimnaziul de fete, a devenit simbolul învățământului în Basarabia. În cinstea ei, comunitatea pedagogică, bazându-se pe sentimente filantropice și din dorință de a păstra memoria, a hotărât să ofere burse elevelor cu succese remarcabile. Această bursă a primit numele „L. A. Beliugova”. Au fost alocate 700 ruble, plus 300 ruble a donat Duma Orașenească a Chișinăului. Consiliul zemstvei a donat în acest scop 100 ruble [9, p. 408].

Zemstva a încercat să dezvolte învățământul prin sistemul de burse. În gimnaziul pentru fete al zemstvei au fost 5 categorii de burse. Prima categorie de burse era numită în cinstea L. A. Beliugova și a constituit 137 rub. 50 cop. În anul 1885 bursa „L. A. Beliugova” a primit-o eleva clasei a 8-a Nacrap Anna. A 2-a categorie de burse era din donațiile lui F. F. Krupenski. O parte din bursă a fost folosită de eleva din clasa a 5-a Golubovscaia. Bursele categoriilor 3 și 4 au fost alocate de zemstva din Orhei în sumă de 175 ruble. Bursa nr. 5 se dădea din banii văduvei consilierului titular Ecaterina Andonievă. Acești bani i-a primit eleva clasei întâi Trembițaia [14, p. 27].

De asemenea, profesorii participau activ la editarea cărților. Spre exemplu, profesorul gimnaziului pentru fete domnul A. Anninski a editat „Scurt manual de didactică” [4]. Acest manual prezintă un interes deosebit pentru că conține sfaturi ale unui pedagog cu o experiență mare. Posibil, cartea este scrisă sub influența predării în gimnaziu de zemstvă.

După A. Anninski, scopul principal al învățământului constă în realizarea practică a cunoștințelor în mediul social [4, p. 8]. El credea că disciplina școlară este o condiție necesară pentru învățarea de succes. Prin supraveghere se poate îmbunătăți disciplina la copii [4, p. 82-83]. A fost orientat spre abordarea personală în relațiile cu elevii. A preferat în învățământ sistemul de notare cu 5 puncte [4, p. 62].

În încheiere, putem constata că populația rusă a jucat un rol semnificativ în dezvoltarea gimnaziului de fete din Chișinău, prin diferite metode: editarea manualelor, alocarea de burse, participare în viața gimnazială.

Note

¹ Отчет попечительного совета Кишиневской Женской Земской гимназии XI очередному Бессарабскому губернскому земскому собранию о состоянии гимназии. In: Сборник Бессарабского Земства 1880, nr. 1, с. 156.

² Ibidem.

³ Ibidem.

Referințe bibliografice

1. Chicaroș T. Implementarea învățământului secundar în Basarabia în anii 1833–1871. In: Tyragetia. Vol. VIII [XXIII], nr. 2, 2014, p. 103-111.

2. Chicaroș T. Rolul școlilor particulare din Basarabia în sistemul învățământului din Imperiului Rus în a doua jumătate a sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea. In: Tyragetia. Vol. VI [XXI], nr. 2, 2012, p. 203-211.

3. Coadă L. Zemstva Basarabiei. Aspecte istorico-juridice. Chișinău: Pontos, 2009, 348 p.

4. Аннинский А. Краткий учебник дидактики преподавателя Кишиневской 1-й женской земской гимназии А. Аннинского. Кишинев: Типогр. Ф. П. Кашевского, 1908, 113 p.

5. Будак И. Буржуазные реформы 60–70 гг. XIX в. в Бессарабии. Кишинев: Карта молдовеняскэ, 1961, 220 p.

6. Доклад о принятии Кишиневской гимназии в ведение Бессарабского земства – Доклады Бессарабской Областной Земской управы 2-му очередному областному земскому собранию, бывшему в декабре 1870 г. In: Сборник Бессарабского Земства, 1872, № 2–3.

7. Крачун Т. Развитие школы и педагогической мысли в Молдавии. Кишинев: Лумина, 1985, 256 p.

8. О введении в женской гимназии гигиены. In: Вестник Бессарабского Земства, 1882, № 1–2.

9. О подписке на учреждение при Кишиневской женской гимназии стипендий в память Л. А. Белоговой. In: Сборник Бессарабского Земства, 1875, № 2–3.

10. О состоянии женской гимназии за 1881 год. In: Вестник Бессарабского Земства, 1882, № 1–2.

11. Отчет попечительного совета женской гимназии. In: Сборник Бессарабского Земства, 1877, № 1.

12. Отчет попечительного совета Кишиневской Женской Земской гимназии XI очередному Бессарабскому губернскому земскому собранию о состоянии гимназии. In: Сборник Бессарабского Земства, 1880, № 1.

13. Отчет попечительного совета Кишиневской земской женской гимназии XII очередному земскому собранию о состоянии гимназии за 1880 год. In: Вестник Бессарабского Земства, 1881, № 1–2.

14. Отчет попечительного совета Кишиневской земской женской гимназии XVII очередному Бессарабскому губернскому земскому собранию о состоянии гимназии за 1885 год. In: Бессарабское Губернское Земское Собрание XVII очередного созыва 1886 года. Отчеты и доклады Губернской Земской Управы и Постановления Собрания, 1886.

15. По отчету о женской земской гимназии. In: Сборник Бессарабского Земства, 1876, № 1–2.

16. Тарнакин В., Матей З. Учебные заведения Кишинева XIX-го – начала XX веков. Кишинев: Pontos, 2014, 268 p.

References

1. Chicaroș T. Implementarea învățământului secundar în Basarabia în anii 1833–1871. In: Tyragetia. Vol. VIII [XXIII], nr. 2, 2014, p. 103-111.

2. Chicaroș T. Rolul școlilor particulare din Basarabia în sistemul învățământului din Imperiului Rus în a doua jumătate a sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea. In: Tyragetia. Vol. VI [XXI], nr. 2, 2012, p. 203-211.

3. Coadă L. Zemstva Basarabiei. Aspecte istorico-juridice. Chișinău: Pontos, 2009, 348 p.

4. Anninskij A. Kratkij uchebnik didaktiki prepodavatelja Kishinevskoj 1-j Zhenskoj Zemskoj Gimnazii A. Anninskago. Kishinev: Tipogr. F. P. Kashevskogo, 1908, 113 p.

5. Budak I. Burzhuaznye reformy 60–70 gg. XIX v. v Bessarabii. Kishinev: Kartja moldovenjaskje, 1961, 220 p.

6. Doklad o prinjatii Kishinevskoj gimnazii v vedenie Bessarabskogo zemstva – Doklady Bessarabskoj Oblastnoj Zemskoj upravly 2-mu ocherednomu oblastnomu zemskomu sobraniju, byvshemu v dekabre 1870 g. In: Sbornik Bessarabskogo Zemstva, 1872, nr. 2–3.

7. Krachun T. Razvitie shkoly i pedagogicheskoj mysli v Moldavii. Kishinev: Lumina, 1985, 256 p.

8. O vvedenii v zhenskoj gimnazii gigeny. In: Vestnik Bessarabskogo Zemstva, 1882, nr. 1–2.

9. O podpiske na uchrezhdenie pri Kishinjovskoj zhenskoj gimnazii stipendij v pamjat' L. A. Beljugovoj. In: Sbornik Bessarabskogo Zemstva, 1875, nr. 2–3.

10. O sostojanii zhenskoj gimnazii za 1881 god. In: Vestnik Bessarabskogo Zemstva, 1882, nr. 1–2.

11. Otchjot popechitel'nogo soveta zhenskoj gimnazii. In: Sbornik Bessarabskogo Zemstva, 1877, nr. 1.

12. Otchjot popechitel'nogo soveta Kishinevskoj Zhenskoj Zemskoj gimnazii XI ocherednomu Bessarabskomu gubernskomu zemskomu sobraniju o sostojanii gimnazii. In: Sbornik Bessarabskogo Zemstva, 1880, nr. 1.

13. Otchjot popechitel'nogo soveta Kishinjovskoj Zemskoj Zhenskoj gimnazii XII ocherednomu zemskomu sobraniju o sostojanii gimnazii za 1880 god. In: Vestnik Bessarabskogo Zemstva, 1881, nr. 1–2.

14. Otchjot popechitel'nogo soveta Kishinevskoj Zemskoj Zhenskoj gimnazii XVII ocherednomu Bessarabskomu gubernskomu zemskomu sobraniju o sostojanii gimnazii za 1885 god. In: Bessarabskoe Gubernskoe Zemskoe Sobranie XVII ocherednogo sozyva 1886 goda. Otchety i doklady Gubernskoj Zemskoj Upravly i Postanovlenija Sobranija, 1886.

15. Po otchjotu o zhenskoj zemskoj gimnazii. In: Sbornik Bessarabskogo Zemstva, 1876, nr. 1–2.

16. Tarnakin V., Matej Z. Uchebnye zavedenija Kishineva XIX-go – nachala XX vekov. Kishinev: Pontos, 2014, 268 p.

Siciov Serghei (Chișinău, Republica Moldova). Cercetător științific, Centrul de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei.

Сычев Сергей (Кишинев, Республика Молдова). Научный сотрудник, Центр этнологии, Институт культурного наследия Академии наук Молдовы.

Sychev Sergey (Chisinau, Republic of Moldova). Researcher, Center of Ethnology, Institute of Cultural Heritage of the Academy of Sciences of Moldova.

E-mail: siciov94@gmail.com